

'מדברים גלויות-מדברים זכויות'

נכתב ע"י: הגננת סיגל מרקוביץ, גן חינוך מיוחד שפתי

טובה בן ארי - זכויות תלמידים

עמרי גפן - מנכ"ל גבים

מטרת על

יצירת מרחבי הדברות במסגרת גבולות ברורה אשר מיישמת את עקרונות נתינת הזכויות מכלל השותפים בגן הילדים.

איך נולדה התכנית -

מדובר בגן עירוני של החינוך המיוחד בעיר ר"ג בו לומדים 13 ילדים בגילאים 4.5 – 6, המראים קשיים בתחומי ההבעה וההבנה השפתית יחד עם קשיים רגשיים. הילדים הנם בעלי אינטליגנציה בתחום הנורמה. צוות הגן מונה: גננת (בהכשרתה קלינאית תקשורת ובעלת תואר ראשון בחינוך מיוחד), עוזרת גננת, סייעת ובת שרות לאומי. הצוות הקבוע הוא צוות ותיק העובד שנים רבות יחדיו בשיתוף פעולה. היוזמה לתוכנית הנה שילוב של הגננת, הפיקוח על החינוך המיוחד וממונה על יישום זכויות הילד במשרד החינוך.

הייחוד שביישום תכנית הניסוי, בגן שפתי של החינוך המיוחד-

פעמים רבות, הורים מביעים חשש, לגורל ילדם במהלך יום הלימודים. בחינוך המיוחד חששם של ההורים מרמיסת זכויותיהם של ילדיהם, במהלך יום הלימודים, גדול עוד יותר ועל אחת כמה וכמה בגן שפתי בו הילדים מתקשים (ברמה זו או אחרת), להביע את עצמם ולעמוד באופן

מילולי על זכויותיהם. שקיפותה של הדרך החינוכית בגן ותקשורת חיובית בין צוות הגן והורי הילדים, תוביל, לדעתנו, להפחתת החרדות אצל ההורים. הורים רגועים, יקרינו את העובדה שהם סומכים על הצוות החינוכי בגן, על ילדיהם, מה שיוביל לכך שגם הילדים יהיו רגועים יותר.

זכויותיהם של הילדים בגן, הצריכות להיות מונחות כנר לרגלינו, יעצבו את התנהגותם של הילדים כלפי חברת המבוגרים, בגבולות המקובלים, תוך שמירה על זכויות המבוגר מחד ועל כבודם של הילדים מאידך. ילד שח שכבודו נפגע, בדיוק כמו מבוגר שחש זאת, יביע את הרגשתו (בדרכו שלו: מילולית, בכי, צעקה וכיוצא באלו), ממש כשם שהמבוגר עושה זאת באופן טבעי. הדבר ילמד את הילד להביע את רגשותיו ולשכלל את יכולתו ההבעתית (מרמת הבכי והצעקה לרמה המילולית, למשל), מה שחשוב בגן שפתי.

העמידה על זכויותיו כלפי עולם המבוגרים, תלמד את הילד, לעמוד על זכויותיו גם בחברת הילדים הדורסנית כל-כך. ילד הלומד שתקשורת משרתת את צרכיו ומביאה אותו לתפקוד מספק יותר בחברת המבוגרים, ירצה, לדעתנו, ליישם זאת גם בחברת הילדים ויהפוך כך, לחושב יותר ואלים פחות. אנו נהיה שם כדי לתת לו את התיווך המתאים ובהמשך, את החיזוק המתאים.

השותפים לניסוי –

הילדים, ההורים, צוות הגן, הפיקוח על החינוך המיוחד בעיר ר"ג, הממונה על יישום זכויות התלמיד במשרד החינוך ועמרי גפן (יועץ מקצועי - מנכ"ל מרכז גבים).

אוכלוסיית היעד –

תוכנית מיועדת לילדי הגן, להוריהם וצוות הגן.

רציונל- למה דווקא תכנית זו?

"עדיף לחיות בחברה, אשר בה ההסכמה החברתית היא לא רק הבסיס לקיומה, אלא גם הבסיס להמשך קיומה ולפתרון בעיותיה. עדיף לחיות בחברה, שההסכמה בה מחליפה את האלימות (המילולית או הפיזית). עדיף לחיות בחברה, אשר תרבותה החברתית מבוססת על נכונות להבין את הצד האחר. עדיף לחיות בחברה שבה החברתיות גוברת על הלעומתיות".

כב' השופט אהרון ברק

רקע ורציונל "בניית הסכמות – נותנים זכויות":

חובה עלינו לראות כל מוסד חינוכי כבית חינוך בו ילדים ומורים הם שווי זכויות. שתי אוכלוסיות אלו זקוקות שימומשו זכויותיהם הלגיטימיות כבני אדם. המימוש מושתת על אמון, אחריות, אדיבות, נתינה והקשבה. הנחת המוצא של תכנית "בניית הסכמות – נותנים זכויות" הינה שיש לבנות הסכמות בכל ב"ס, במטרה להגדיר מרכיבים אלו ולבטא את הנורמות הרצויות בגן הילדים באופן שכל השותפים מעורבים בגיבושן ומימושו.

מתוך הכרה ביכולתה של קהילת גן הילדים להשתתף ביישוב מחלוקותיהם בעצמם, מהווה תהליך consensus building (בניית הסכמות) מנוף לקידום הדברות ולחיים משותפים. התהליך מבוסס על **מעורבות** של מירב האנשים ונציגי המעגלים השונים, ועל דיאלוג המעודד ביטוי והבנה של צרכים, ויצירת הסכמות רחבות. חשוב להדגיש כי עצם התהליך מעצים את הלוקחים בו חלק, כך שהכלים הנלמדים תוך כדי התהליך משמשים אותם ואת הארגון גם לאחר סיום התהליך הממוקד.

מטרת התהליך הינה להגיע להסכמות, אשר כל המשתתפים

סבורים כי הינן ההסכמות הטובות ביותר שניתן להשיג, ואשר יהיו מקובלות על כלל המשתתפים. אין הכוונה להכרעה המתקבלת בהצבעת רוב. כמו כן, כל המשתתפים מתחייבים לתמוך בהחלטות. חשוב להדגיש, כי ההליך הינו מובנה אולם עם גמישות המאפשרת עבודה על הצרכים והתפיסות של המשתתפים.

תהליך "בונים הסכמות" הוא תנאי דמוקרטי לקיומו של כל הסדר, מושתת על מעגלי הידברות בין כל הקבוצות המכילות את המוסד החינוכי, כאשר אמון, אחריות הדדית, נתינה וזכויות אדם הם הגורמים המאחדים אותם. עם השגת מטרה זו יושג גם שיפור רווחתם הרגשית של כלל השותפים בקהילת המוסד החינוכי (ילדים בגן, הורים, גננות וקהילה), מאחר והגן מפגיש "שונים" בתחומי עניין משותפים, ומכבד את כל זכויותיהם של חברי קהילת המוסד החינוכי. ריבוי נקודות המבט התרבותיות, האמונה והאידיאולוגיות שאנו מצווים כיום לכבד בנושא זכויות, גוזר ריבוי של נקודות מבט מוסריות. הזכויות הם החומר והלבנים שמהם בנויים כל הדיונים הקורים במפגשי ההסכמות בכלל בחיי היום יום במוסדות החינוך. אין כמעט מצבים של "שורה תחתונה" הרמטית ומוחלטת בהדברות על זכויות בין הצדדים השונים וכאשר מתרחש מצב זה הוא אינו מייצג תהליך של בניית הסכמות.

עצמת תהליך זה הוא בבניית הסכמות המקשרות את הילדים בגן, ההורים, צוות הפיקוח ואחרים לעבודת גן הילדים ויעדיו. כל מי שנעשים שותפים אמיתיים בבניית הסכמות נהנים מתחושה של שייכות, חשיבות ומשמעות אישית. לעבודתם תתווסף חיוניות משמעותית ותודעת זהות מורחבת: זוהי הרגשה של השתייכות למשהו מיוחד. חיזוק תהליכים כאלה יוצרים את הערכים המשותפים בגן הילדים.

תרבות זו משמשת כמצפן המכוון את אנשיו לכיוון משותף,

היא מעצבת מערכת של נורמות המגדירות מהם הדרכים הראויות להתנהגות בין אישית בכל מקום, תוך יכולת לאתר את הצרכים של הקהילה הרחבה, לצייד את הילדים, הגננות וכלל בני הקהילה בתחושת חשיבות ולחזות מראש את הבעיות שתעלינה ואת התגובות כלפיהן.

מטרות –

1. הגדרת נורמות התנהגות גן הילדים המיישמות את זכויות הילדים והשותפים לגן.
2. בניית אסטרטגיות חשיבה המקדמות מודלים שונים של שיח שיתופי.

תיאור תכנית העבודה –

א. **בניית קבוצות שיח** בגן, בו יאותרו הצרכים והקשיים תוך שיח גלוי המושתת על אמון. ממצב מצוי לגבי כל אחת מהקבוצות, זיהוי היחסים בין הקבוצות, זיהוי הציפיות של כל אחת מהקבוצות אל קבוצה אחרת, למצב רצוי תוך הכוונה, זיהוי והכרה בציפיות, הכרות עם גישות לניתוח תהליכים, זיהוי שלבים בתהליך בהם לא קיימת אחריות ברורה, ניסיון להגדרת התנהגויות רצויות, מתן במה משותפת לביטוי התפיסות והצרכים השונים, זיהוי תהליכים חסרים במבנה הקיים, זיהוי צרכים יישומיים כמו צרכים ברמת הפרט והקבוצה, הצרכים הייחודיים לכל קבוצה, הצרכים הייחודיים לתלמידים שונים על רצף הגילים וכו', תוך התאמת התהליך (Process qualification) לאוכלוסיית היעד.

ב. **קידום זכויות הילדים** כחלק מתפיסת החינוך להעצמת ילדים וצוות הגן, למידה בצוותא של סוגיות הדנות על זכויות אדם בכלל וזכויות ילדים במוסדות חינוך בפרט. שיתוף אמיתי של הורים וקהילה בתהליכי חינוך בגן, הצגת התכנית, יעדים, תפיסת העולם החינוכית, תפיסת הפדגוגיה,

קהל היעד, שיטות למידה, עבודה יחד עם ההורים, בניית תהליכי שיתוף, התייחסות לממד החברתי של הילד, העצמה (empowerment) ככלי למודעות לזכויות ולקידום זכויות.

ג. בניית **צוות גן** בו שותפים כל צוות הגן וההורים אשר יקבע את התנאים הראויים לבניית הסכמות רחבות בחינוך. מתן במה משותפת לביטוי התפיסות, הציפיות והצרכים השונים. קביעת הממשקים בין הקבוצות לקיום תהליך של קביעת ערכים משותפים. בסופו של שלב זה ייבחנו רק התהליכים אשר עומדים בצמתי הממשקים בין הקבוצות. כך ניתן לקבל מידע ממנו ניתן לגזור החלטות לגבי דרכי הניהול, דרכי למידה-הוראה הראויים, פיתוח יחסי אנוש בין כל באי הגן, ייעול יחסי העבודה, גמישות ויחסי אכפתיות המתבקשים במעגלים שונים בגן.

תיעוד –

יתקיים תיעוד בכתב של הפגישות וההחלטות ליישום. סיכומים אלו יופצו בקרב כלל השותפים למהלך.

הערכה –

- דיווח מילולי
- משוברים כתובים

משאבים –

אנשי צוות הגן, הורים וליווי ע"י הממונה על יישום זכויות התלמיד במשרד החינוך

